

1. Samenvattend overzicht van de tekst

Jan Vandenberghe ging in gesprek met Leen Decin over een actueel onderwerp: kunnen geloof en wetenschappelijke vaststellingen en bewijzen wel samengaan? Als sterrenkundige wordt Decin geregeld geïnterviewd. Steeds komen de geloofsvragen om de hoek kijken. Voor haar kunnen geloof én wetenschap perfect samengaan.

Als **wetenschapper** schetst ze een beeld van de toekomst van onze 4 en een half miljard jaar oude zon die over dezelfde tijd weer zal verdwijnen. Of er op andere planeten ook leven is? Over tien jaar weten we wellicht meer. Voortdurend wordt de brug geslagen tussen *waarnemingen* en *theorie*.

Ooit stond de aarde centraal. Copernicus doorbrak die visie. In feite zijn we een uithoek van ons melkwegstelsel met honderd miljard sterren. Eén van de misschien 100 miljard melkwegstelsels ... duizelingwekkend.

Ps. 8 'Wat is dan de mens dat Gij aan hem denkt?' En toch is de mens groot!

Als **gelovige** kreeg Leen heel wat mee van thuis en van *Jonge Kerk* Roeselare. Zij leerde er de Bijbel kennen en liedteksten van Oosterhuis: woorden die vertrouwen voeden, die richting wijzen. Liedteksten waarvan zij kon leven.

Geloof en wetenschap, daarover wordt Leen geregeld geïnterpelleerd. Wetenschap is ratio. Geloof is naast en voorbij de ratio. Zij heeft niet de behoefte om God te 'bewijzen'. Zij steunt daarbij op Lemaître, de befaamde fysicus, uitvinder van de Oerknal-theorie-die ooit sprak "over de twee paden naar de waarheid". Je kan eigenlijk beide paden bewandelen. Nee, de Bijbel is geen wetenschappelijk boek. Maar ook de wetenschap is begrensd: zij kan geen antwoord geven op de zinvragen.

Moeilijk is het deze beide wegen te bewandelen. Zou er ooit buitenaards leven ontdekt worden, dan vormt dit geen bedreiging voor de binnenkant van de geloofsvraag (weten dat God mensen nodig heeft). Misschien wel voor 'religie' (mensen hebben een god nodig). Je kan een religie aanhangen zonder dat deze tot geloof geworden is en betekenis heeft voor je leven. Copernicus en Lemaître situeren zich beide binnen de **katholiekekerk**, ook al ondervonden de eerste wel wat moeilijkheden, daar waar de tweede zelfs voorzitter werd van de Pauselijke Academie voor Wetenschappen. Lemaître pleitte altijd voor vrijheid van spreken voor de wetenschappers. Het is ooit anders geweest en dat dreef wetenschappers in het verleden weg van de kerk.

De **media** zijn sterk geïnteresseerd in de verhouding kerk-wetenschap, Oerknal OF God. Dat Leen als wetenschapper voor haar geloof uitkomt heeft de VRT niet doen besluiten om haar niet meer te interviewen.

Hoe het bij ons zit? Dat hangt af van wat ons diets gemaakt werd. Voor Decin is het alvast zo dat zij met het niet-weten van de wetenschapper en met het anders (niet-wetenschappelijk) weten vanuit het geloof heeft leren omgaan. *Akkoord daarmee?*

2. Methodische suggesties voor de bijeenkomst

- Mogelijk is er onder de aanwezigen iemand die met deze problematiek zeer vertrouwd is. Het kan nuttig zijn daar een 10-tal minuten tijd voor uit te trekken en te luisteren naar de duizelingwekkende complexiteit van ons heelal... Daarnaast kan je de vragen een voor een onder ogen nemen.
- Belangrijk is het te weten dat er traditionele christelijke mensen zijn die er veel geld en energie voor over hebben om evolutie, wetenschappen geloof als 'onverzoenbaar' met elkaar te verklaren. In de godsdiensthandoeken van de leerlingen vindt men dan ook dat er moet 'gekuist' worden en dat men alleen de fundamentalistische Bijbelinterpretatie mag volgen (d.w.z. alles wat in de Bijbel staat letterlijk nemen). Het zesdagenverhaal van de schepping en het wetenschappelijk oerknalverhaal met verdere evolutie zijn voor deze groep christenen onverzoenbaar. De denkfout ligt daar in het uitgangspunt: de Bijbel is het letterlijk woord van God.
- Ik geef ter informatie aan de gespreksleider/ster nog twee teksten: zie de nrs. 3 en 4.

3. De Mens: een complex mysterie dat diepe verwondering oproept

Het einde van het slothoofdstuk van een boek over evolutie en wetenschap p. 142-145 in Bibdoc Harelbeke. Auteur en titel van het boek ontsnappen me momenteel.

“Zouden we er niet goed aan doen ons bewust te worden van dat kosmisch perspectief, (*dat in het boek beschreven is*) zodat we er gevoeliger voor worden en onze persoonlijke beslommeringen kunnen relativeren in het licht van de kosmische evolutie? Misschien dat we dan zelfs worden gestimuleerd om onze medemens niet langer de hersens in te slaan, maar te zien als iemand die hetzelfde kosmische, lot deelt. Misschien kunnen we proberen om met alle mensen iets op te bouwen, de kennis van het heelal vast te leggen, te verdiepen, uit te breiden, door te geven enzovoort. Want als de mens zichzelf zou uitroeien, zou ook het zelfbewustzijn van het heelal verdwijnen. Misschien is de mens het enige wezen in het heelal dat een dergelijk kosmisch zelfbewustzijn heeft ontwikkeld. Misschien.

Evolutie heeft de neiging om haar eigen geschiedenis op te eten en te vergeten. We hebben daarmee een verantwoordelijkheid als 'beeldragers van God' – om even theologisch jargon te bezigen. Wij zijn immers in staat om dat opeten en vergeten met ons vernuft en ons technologisch kunnen tegen te gaan. Internet maakt het bijvoorbeeld mogelijk om een collectief, allesomvattend geheugen te ontwikkelen. Maar technologie kan slechts vruchten afwerpen door samenwerking, door een gezamenlijke inzet van creativiteit, vernuft en daadwerkelijke inspanning, die steunt op een gezamenlijke, gedeelde visie. We hebben talenten gekregen die we niet mogen begraven, we hebben zelfs de opdracht gekregen om die te vermeerderen. Wij hebben de keus. We kunnen ons blijven opsluiten in onze eigen leefwereld en ons overgeven aan de instinctieve neigingen die de in de loop van de evolutie in ons opgebloeid zijn. We kunnen proberen individueel te overleven door te doden, of door op kleine

schaal samen te werken en als lokaal groepje onze eigen belangen tegen de belangen van andere lokale groepjes te verdedigen - met argumenten of met fysiek geweld. We kunnen doorgaan met het verkrachten van de aarde en haar bronnen, en zo onszelf en het leven op aarde te gronde richten. Het heelal zal er geen traan om laten.

We hebben de keus om de evolutie van het leven op aarde te beëindigen. We hoeven daarvoor niet veel meer te doen dan door te gaan met te leven op dezelfde wijze als we nu doen. Of we kunnen ons laten inspireren door de grandeur van de kosmische visie waarin de menselijke evolutie is opgenomen in de evolutie van het heelal en van het leven op aarde. We kunnen onze individuele of groepsbelangen relativeren om zo samen te overleven - op deze planeet of, desnoods, daarbuiten: door buiten de grenzen van onze aardse atmosfeer het heelal te verkennen en te koloniseren.

Of we ons nu laten inspireren door een christelijke interpretatie van deze kosmische visie, of door een naturalistische interpretatie: we hebben de keus om samen te leven, om de evolutie van het leven te stimuleren door het leven te verplaatsen naar omgevingen die ver van onze aarde verwijderd zijn. De keus is aan ons. De keus is vrij. Verleden en toekomst van de evolutie liggen in onze handen. We got the whole world in our hands...

Een kampvuur onderweg

De mens is een paradox. Enerzijds is hij een eencellig organisme dat via allerlei omwegen tot de homo sapiens van vandaag is uitgegroeid: de mens is niét het resultaat van een vooropgezet plan. Anderzijds is de mens een sterrenkind, de spiegel van de kosmos zelf. In de mens – en dan met name in de mogelijkheden die besloten liggen in de biologisch geëvolueerde hersenen van de mens – leert het heelal en leert de evolutie over zichzelf.

De geschiedenis van de mens is de geschiedenis van het heelal en van de evolutie van het leven op aarde. Er schuilt iets bijzonders in de mens dat door de wetenschap wordt blootgelegd, maar dat diezelfde wetenschap telkens weer ontglipt. De mens is een onherleidbaar, complex mysterie dat door filosofen en theologen wordt benoemd en bestudeerd, maar dat ook zij uiteindelijk niet van zijn intrigerende karakter kunnen ontdoen. Dat roept diepe verwondering op.

En die verwondering over het bestaan, dat het er is..., is als een kampvuur waaromheen reizigers elkaar onderweg ontmoeten. Die reizigers kunnen gelovigen zijn die geraakt zijn door het mysterie dat onze waarneembare werkelijkheid omvat en doordringt. Maar die reizigers kunnen ook atheïsten zijn die een glimp van datzelfde mysterie hebben opgevangen. Rond het kampvuur van de verwondering ontmoeten deze reizigers elkaar en luisteren naar elkaars verhalen.

Epiloog - hun beider lot

Een tekst uit het boek Prediker (3:18-22)

“Ik zei tegen mezelf dat God de mensen heeft bevoorrecht:

ze beseffen dat ze als de dieren zijn.

Niet meer dan de dieren zijn ze,

want de mensen en de dieren treft hetzelfde lot.

Zoals een dier sterft zo sterft ook een mens;

ze delen in dezelfde adem. Dat is hun beider lot.

Een mens is niet beter af dan een dier;

want alles is leegte.

Alles gaat naar dezelfde plaats,

alles is uit stof ontstaan en alles keert terug tot stof.

Wie zal ooit weten of de adem van een mens naar boven opstijgt

en die van een dier afdaalt naar de aarde?

Daarom, zo heb ik vastgesteld,

is het maar het beste voor een mens

dat hij vreugde put uit alles wat hij onderneemt.

Dat is wat hem is toebedeeld,

want wie zal hem van iets laten genieten na zijn dood?”

4. Godfried kardinaal Danneels, '7, wetenschap en geloof: wie wint het duel?' In *Pastoralia*, (2007)3, p. 4-6

(...) toch behoudt en vermeerderd het geloof zijn pertinentie.

De positieve wetenschappen bestrijden het geloof niet, ze zuiveren het uit, ze scheiden het echte metaal van de slakken. Ons geloofsdepot is nergens in totaal zuivere toestand overgeleverd: de vrucht zit in een bast en die wordt nu langzamerhand weggenomen. De operatie is heilzaam en noodzakelijk, al is ze erg delicaat. Wie te fors rukt, riskeert ook de vrucht te beschadigen. Men denke maar aan het scheppingsverhaal in zes dagen, uit het boek Genesis. Die dagen behoren tot de bast - het verhaal - en niet tot de boodschap. De wetenschap heeft met haar Big Bang theorie en met haar evolutieleer inderdaad al lang het probleem van het 'hoe' naar zich toegetrokken. En terecht. Maar de vraag naar het 'waarom' van het bestaan van de dingen tout court, blijft helemaal overeind. Dat is het domein van het geloof. Een heilzaam reinigingsritueel dus.

Anderzijds heeft het geloof van zijn kant ook een corrigerend effect op de wetenschap. Het geloof houdt immers de wetenschap voor dat ze alleen kan werken na reductie van de werkelijkheid tot alleen haar kwantitatief aspect. Dat is een reductie en daar ligt ook de grens van haar domein. Dat is vooral waar voor de positieve wetenschappen. Eerst na die reductie is de werkelijkheid voor de wetenschap bruikbaar. Want pas als ze meetbaar is geworden kan ze verklaard worden en technisch beheerst. Koorts is weliswaar precies af te lezen op de thermometer, maar die geeft niet aan hoe oncomfortabel en pijnlijk het wel aanvoelt ziek te zijn. Daarenboven herinnert het geloof er steeds weer aan dat wetenschappers werken met hypothesen, die steeds weer aan verificatie en

wijziging zijn onderworpen. Geloof en wetenschap houden elkaar dus wederzijds nederig en eerlijk.

Het is ook zo dat de wetenschap, omdat ze ons bevrijdt van angsten en veel mogelijk maakt, de mogelijkheid biedt om het alom heersende primaat van het vragen in ons gebedsleven te heroriënteren naar een gebed van aanbidding en dankzegging. Althans als de mens dat wil. Hij krijgt alvast meer ruimte om God te danken, ook voor de wetenschap zelf.

Door de technische vaardigheden komt ook heel wat tijd vrij voor de mens. Die kan hij besteden aan vakanties, reizen, lectuur en ontspanning. Hij kan die ook gebruiken om zich terug te trekken, te bezinnen en te bidden. Een eeuw geleden was een retraite of een bezinningsweekend onmogelijk voor mensen. Nu niet meer en er wordt duchtig gebruik van gemaakt. Zich kunnen terugtrekken in stilte is niet langer het privilege voor enkelen: het is gedemocratiseerd.

Eén muur blijft onneembaar voor de mens, zelfs na al die vooruitgang: de muur van lijden en dood. Die wijkt wel meer en meer terug door de vooruitgang van de medische wetenschap en haar technieken. We hebben meer middelen om het leven te behouden, te verbeteren en te verlengen, maar de uiteindelijke vijand - de dood - wijkt niet. De dood is wel wetenschappelijk verklaarbaar - cellen zijn niet eeuwig - maar het 'waarom' blijft onbeantwoord. Al die vooruitgang heeft niet altijd meegebracht dat we ook meer redenen hebben om te leven en van meer levensvreugde te genieten. Het stijgend aantal zelfdodingen wijst in de andere richting!

De onttovering van de kosmos - van aarde en ruimte - is een feit. De Bijbel wist het eigenlijk al vanouds: 'De hemel is van God, maar de aarde bedeede Hij toe aan de mensen' (Ps. 115, 16). Toch heeft de louter wetenschappelijk-technische blik op de wereld niet het monopolie om naar de dingen te kijken. Er is ook een contemplatieve blik en die leidt tot lofspraak en dankzegging. Naast nieuwsgierigheid en manipuleerdrijf is er ook plaats voor lof en dank. Paulus VI had gevraagd om bij de eerste maanvlucht psalm 8 mee te nemen: 'Zie ik de hemel, het werk van uw vingers, de maan en de sterren door U daar bevestigd, wat is dan de sterveling dat U aan hem denkt, het mensenkind dat U naar hem omziet' (Ps. 8,4-5)? Op 19 juli 1969 hebben Armstrong en Aldrin die tekst op de vlaggenstok van de Amerikaanse vlag in de maanbodem geplant.

De desacralisering ontbolstert de natuur en legt haar echte waarheid bloot: ze is geschapen werkelijkheid die geen mysterieuze goden of krachten in zich herbergt. Ze is, naar het woord van Genesis, aan de mens toevertrouwd. God zegt tot de mens: 'Bewoon de aarde en onderwerp ze...' (Gen 1) De natuur geeft alleen haar onterechte geheimen prijs. Nooit is er nog een reden voor een Prometheus om gestraft te worden, omdat hij het had gewaagd de Olympus te bestijgen en de goden te beroven. De Olympus is leeg.

De drift om te begrijpen en te manipuleren kan wild en gulzig worden. Ook de onttoverde natuur eist respect. Meer en meer gaat de mens dat beseffen en zoekt hij naar matiging en evenwicht in zijn omgang met de natuur. Hij wil niet langer alleen heersen, maar eerder onderhandelen. De ecologie wijst hem erop,

dat hij zich nu ook niet als een god moet gaan gedragen. Alles is hem in beheer gegeven, niet in eigendom.

Wetenschap en techniek zijn op zich niet gevaarlijk, noch ongunstig voor het geloof. Alles hangt af van wat de mens ermee doet, hoe hij het doet en met welke ingesteldheid. Overigens ligt het gevaar bij de wetenschapper die maar tot halfweg gaat en voortijdig conclusies trekt. Wie v er gaat in zijn zoeken, vindt daar zelden redenen tot ongelof. ‘Na al mijn zoeken naar wetenschappelijke verklaringen, zei Albert Einstein, moet ik beamen dat het feit dat de dingen verstaanbaar zijn voor mij het meest onverstaanbaar is.’

5. Bibliografie

- '[Spreeken over God als waagstuk: geloof en wetenschap](#)' /Smedes, TaedeA. In *Mensen onderweg*, 109(2007)4, p. 25-31
- '[Denken en spreek over geloof en wetenschap](#)' /Trouillez, Pierrein *Collationes*, 38(2008)1, p. 103-109.
- '[Obstakels voor een verhouding tussen wetenschap en geloof](#)' /Maas, Fransin *Tijdschrift voor Geestelijk Leven*, 72(2016)4, p. 5-10
- '[Geloof en wetenschap](#)' /Clouts, André In: *Gulden parel*, 17(1997)2, p. 6-11.
- Een heel mooi boekje: [Peter BARTHEL](#), *Professor, bestaat God*, Amsterdam University Press 2017. Daaruit het volgende stukje, p. 21:

‘Meneer Reve, bestaat God?’ Reve antwoordde, zoals ik dat ook zie; ‘Bestaan? Ach jongeman, dat heeft God helemaal niet nodig.’ God bestaat niet zoals u en ik, of zoals dingen bestaan die wij zien en kunnen maken. Mijn antwoord aan jonge vragensteller Anco was als volgt: ‘Nee, God bestaat niet als een persoon die in de hemel woont, de wereld bestuurt en voor jou zorgt. Het goede en het mooie in deze wereld – dat is wat ik God zou willen noemen. God bestaat in hoe jij en ik leven. Als mensen voor elkaar willen zorgen, dan zie je d ar iets van God.’

6. Suggesties voor een gebedsmoment

1. Lied ZJ 520 naar psalm 8: Heer onze Heer, hoe heerlijk en verheven

Het lied is *niet* opgenomen in de cd-reeks DDW. De melodie en het ritme van dit lied zijn niet moeilijk. Neem de tijd om het lied aan te leren. Het rustig samen zingen is een manier om psalm 8 tot je te laten doordringen.

2. Herman Van Veen, het lied “De schepping bezongen”

(Een lied van Herman Van Veen – *niet beschikbaar op internet* – kan als gedicht mooi voorgelezen worden– de laatste 4 regels samen zeggen.)

*Zeg hallo, hoor je me, kom eens dichterbij.
Als ik om me heen kijk, dan wil ik zingen van alles wat ik zie,
Een lied over God die de hemel en de aarde gemaakt heeft;
Dan wil ik zingen van het licht dat om me is,
Het licht dat uit de hemel komt van God, die zelf het licht is.
En dan zing ik van de grond waarop ik sta.
En kijk ik naar het land, en ik kijk naar de bergen,
En ik draai me om naar de zee, en ik zie de golven over elkaar rollen.
En dan, dan denk aan Jezus, die tegen de wind en de golven roept:
Wees stil, wees stil, wees stil.
En ik wil naast Jezus op het schip staan
En meevaren boven de diepe zee.
En ik zal niet bang zijn voor al die grote zeedieren, hoor;
En de vis van Jona zal met ons mee zijn.
En we zullen doorvaren, doorvaren, tot waar de zon onder gaat.
En dan zal ik uitstappen en slapen tussen het groen.
He, als ik op mijn buik lig, ruik ik de grond en het gras.
Dan draai ik met op mijn rug, en dan zie ik de sterren.
En ik probeer ze te tellen, maar ik kan het niet.
God kent ze allemaal, allemaal.
Hij weet hoe ze heten. En Hij weet ook hoe ik heet.
En ik wil wachten tot de ster te zien is van de wijzen uit het Oosten.
Maar de dag komt en de sterren gaan weer weg
En de zon komt op en schijnt tussen de wolken.
De wolken zijn schepen die langs de blauwe hemel varen.
En de regendruppels varen in de wolken mee.
Soms komen ze naar omlaag en regenen alles nat.
En ik loop in de regen zodat mijn haren nat worden en groeien,
Zoals de bomen en de planten groeien door de regen en de zon.
De druppels lopen in mijn ogen. Het zijn net tranen.
Als ik door mijn tranen heen kijk, lijkt alles krom en scheef.
Dan kan ik de vogels hoog in de lucht niet goed zien.
Toch vliegen ze daar. Ik wil met ze meevliegen.
En ik doe mijn armen op en neer, maar ik blijf op de grond staan.
En dat is maar goed ook. Want de lucht is voor de vogels.
En de zee is voor de vissen. En het land is voor de mensen en de dieren.*

*En als we de lucht in willen, moeten we een boot kopen.
Maar op het land, op het land kunnen we vrij rondlopen.
We kunnen hoge bergen beklimmen, of in een boom klauteren,
net als Zacheüs.*

*Misschien, misschien komt Jezus daar wel langs.
Ik weet het zeker, hoor, dat Hij langs komt,
ook al kunnen we Hem niet zien.*

*Hij is tussen de mensen die voorbijkomen, heel zachtjes,
Tussen al die mensen die God gemaakt heeft,
die met ons op de wereld zijn,
De wereld waarvan god het begin heeft gemaakt
En waar Hij nog steeds voor zorgt.*

*Daarom, daarom willen we elkaar een hand geven,
en ronddansen en zingen:*

*Kijk eens om je heen, kijk eens om he heen, je bent in de wereld niet alleen.
En als ik niet dansen kan, dan wil ik zingen,
En als ik niet zingen kan, dan wil ik in mijn handen klappen
Of alleen maar stil, stil, heel stilletjes danken.*

Heer, ik dank u voor alles wat u gemaakt hebt.

Ik dank u dat u ook mij gemaakt hebt,

Dat u voor mij zorgt van het begin tot het einde.

Dank u wel.

3. Afsluitend kan je het beginlied ZJ 520 hernemen.

Aan- en opmerkingen kan je sturen naar guido.debonnet@skynet.be.